

TATIANA IWANOW

Uniwersytet Wrocławski

ORCID: 0000-0002-7522-4717

tatiana.iwanow@uwr.edu.pl

Kształtowanie polityki integracyjnej wobec imigrantów z Białorusi

**oraz potencjał ich zaangażowania społeczno-politycznego
na przykładzie Wrocławia**

**The policy of integrating immigrants from Belarus
and the potential of their social and political involvement. The case study of Wrocław**

Słowa kluczowe:

Białoruś, Polska,
imigranci, polityka
integracyjna, organizacje
pozarządowe

Keywords:

Belarus, Poland,
immigrants, integration
policy, non-governmental
organisations

The policy of integrating immigrants from Belarus and the potential of their social and political involvement. The case study of Wrocław

Recent political events in Belarus have caused a large wave of migration from this country. Immigrants come to Poland seeking help and escaping from the cruel repression of the autocratic regime of Alyaxandr Lukashenka. This article aims to answer what role non-governmental organisations play in the policy of integrating immigrants from Belarus in Poland. Do immigrants from Belarus contribute to the activities of non-governmental organisations in Poland? This article highlights the problem of an active response of Polish society to the Belarusian socio-political crisis. It also analyses the activity of non-governmental organisations aimed at supporting immigrants from Belarus. It is based on source research, in-depth interviews with non-governmental organisations' activists and surveys of immigrants from Belarus. The author uses the integration policy approach to examine the activities of non-governmental organisations aimed at promoting the interests of the immigration community from Belarus and analyses its expectations. The main goals of this article are to demonstrate the phenomenon of social movement among foreigners from Belarus and to show a number of integration problems of Belarusian immigrants in Poland.

Wstęp

9 sierpnia 2020 r. Centralna Komisja Wyborcza Białorusi ogłosiła, że Alaksandr Łukaszenka otrzymał ponad 80 proc. głosów w wyborach prezydenckich. Dane niezależnych obserwatorów świadczą jednak, że wyniki głosowania zostały zmanipulowane¹. Informacja ta wywołała na Białorusi masowe protesty, których skala zaskoczyła zarówno samych Białorusinów, jak i cały świat. Setki tysięcy ludzi, którzy wcześniej prawie nie uczestniczyli w życiu politycznym kraju, wyszło na ulice, by zademonstrować swój sprzeciw wobec fałszerstwa². W protestach uczestniczyli przedstawiciele różnych grup społecznych: inteligencja, robotnicy, studenci, wykładowcy, lekarze, dziennikarze, emeryci, inwalidzi i inni. Pokojowe demonstracje spotkały się jednak z przemocą ze strony struktur siłowych. W celu zapobieżenia kolejnym protestom władze zastosowały wobec obywateli masowe represje, np. aresztowania i dotkliwe kary finansowe. Procesy karne odbywały się z naruszeniem procedur sądowych, a oskarżonym uniemożliwiano kontakt z obrońcami. Według danych wysokiego komisarza Narodów Zjednoczonych ds. praw człowieka od momentu wybuchu protestów do początku grudnia 2020 r. arbitralnie zatrzymano na Białorusi ponad 27 tys. osób³. Centrum Praw Człowieka „Wiasna” informuje natomiast, że w 2020 r. ofiarami represji padło tam ponad 33 tys. uczestników pokojowych protestów⁴.

- 1 *Itogovyj otčet o vyborah prezidenta Respubliki Belarus' po dannym platform „Golos”, „Zubr” i soobšestva „Čestnye lúdi”, Platforma „Golos”, Zubr, Čestnye lúdi, 20 VIII 2020: <https://novychas.by/pdf/voice_report.pdf> [dostęp: 12 V 2021]; R. Astapenia, *Belarusians' views on the political crisis. Results of a public opinion poll conducted between 20 and 30 April 2021*, Chatham House, The Royal Institute of International Affairs, [2021], s. 2.*
- 2 Według danych korespondentów „Deutsche Welle” w masowych akcjach protestu w Mińsku uczestniczyło do 200 tys. osób, a na całej Białorusi w ponad 120 miejscowościach na ulice wyszło nawet 500 tys. obywateli. O. Demidova, *V Minske prošla samaâ massovaâ akciâ protesta v istorii Belarusi*, „Deutsche Welle” [online], 16 VIII 2020 [dostęp: 16 VIII 2020]: <<https://www.dw.com/ru/v-minske-proshla-samaja-massovaja-akcija-protesta-v-istorii-belarusi/a-54589702>>.
- 3 *Belarus: „You are not human beings”. State-sponsored impunity and unprecedented police violence against peaceful protesters*, Amnesty International, January 2021: <<https://www.amnesty.org/en/documents/eur49/3567/2021/en/>> [dostęp: 27 IX 2021].
- 4 Od maja, gdy rozpoczęła się kampania wyborcza, do końca 2020 r. zatrzymano ponad 33 tys. białoruskich obywateli. Większość z nich została następnie aresztowana i skazana przez sądy na wysokie grzywny. *Situaciâ s pravami čeloveka*

Brutalne prześladowania manifestantów oraz ich rodzin zmuszają wielu Białorusinów do wyjazdu z kraju. Od lat jednym z najważniejszych kierunków migracji jest dla nich Polska. Imigrantów z Białorusi przyciągają tu zarówno wielowiekowa wspólna historia, jak i bliskość kulturowa, językowa, tożsamościowa i wreszcie geograficzna. Atrakcyjność Polski podnoszą w ich oczach także przynależność do Unii Europejskiej i sukcesy gospodarcze ostatnich lat⁵. Elity polityczne nad Wisłą mają świadomość, że procesy migracyjne wywołują szereg następstw gospodarczych i społecznych. Aby zminimalizować ryzyko skutków negatywnych, potrzebna jest w tej sferze właściwa polityka państwa. Pewien sukces w próbach jej sformułowania stanowią opracowania *Polityka migracyjna Polski – stan obecny i postulowane działania*⁶ oraz *Priorytety społeczno-gospodarcze polityki migracyjnej*⁷. Brakuje natomiast dokumentu, który byłby całościowym przedstawieniem polityki państwa wobec procesów migracyjnych. Taką rolę ma pełnić opracowany przez Zespół do Spraw Migracji i skierowany do międzyresortowych uzgodnień projekt uchwały Rady Ministrów pt. *Polityka migracyjna Polski – kierunki działań 2021–2022*⁸. Z dokumentem tym związane są wielkie nadzieje na reformę rynku pracy oraz wprowadzenie nowych rozwiązań dotyczących legalizacji pobytu cudzoziemców w Polsce. Poruszono w nim wiele ważnych kwestii, jak legalna i nielegalna migracja,

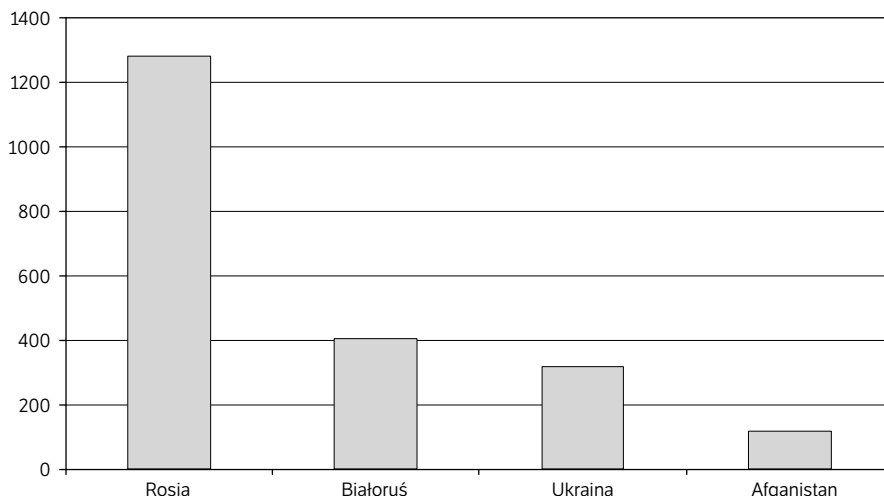
v *Belarusi v 2020 godu. Analitičeskij obzor*, Pravozašitnyj centr „Vesna”, 2020: <https://www.epde.org/ru/news/details/situacija-s-pravami-cheloveka-v-belarusi-v-2020-godu.html?file=files/EPDE/RESSOURCES/2021/Belarus/Viasna%20Human%20Rights%20oreview_2020_ru.pdf> [dostęp: 27 IX 2021].

- 5 Zob. *Białorusini o Polsce, Rosji i sobie*, red. A. Eberhardt, W. Konończuk, Ośrodek Studiów Wschodnich, [Warszawa] 29 I 2021 (Komentarze OSW, 373): <https://www.oswwaw.pl/sites/default/files/komentarze_373_o.pdf> [dostęp: 15 V 2021].
- 6 Zob. *Polityka migracyjna Polski – stan obecny i postulowane działania*, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Warszawa 2012, s. 5. Dokument ten został przyjęty przez Radę Ministrów w 2012 r. i unieważniony w 2016, ponieważ nie odpowiadał aktualnym potrzebom Polski i Unii Europejskiej.
- 7 *Priorytety społeczno-gospodarcze polityki migracyjnej*, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Warszawa 23 III 2018.
- 8 Projekt uchwały Rady Ministrów w sprawie przyjęcia dokumentu „Polityka migracyjna Polski – kierunki działań 2021–2022” (ID179), „Serwis Rzeczypospolitej Polskiej” [online, dostęp: 10 IX 2021]: <<https://www.gov.pl/web/mswia/projekt-uchwaly-rady-ministrow-w-sprawie-przyjecia-dokumentu-polityka-migracyjna-polski--kierunki-dzialan-2021-2022-id179>>.

integracja i ochrona cudzoziemców, europejski wymiar polityki migracyjnej i in. Dla obywateli Białorusi represjonowanych przez reżim Łukaszenki szczególne znaczenie ma nowelizacja ustawy o cudzoziemcach z 28 października 2020 r., ponieważ wprowadzono w niej szereg zmian do przepisów regulujących zatrudnienie cudzoziemców oraz uzyskanie przez nich wiz⁹. W związku z sytuacją epidemiczną dokonano w prawie zmian, które m. in. zwalniają z obowiązku posiadania zezwolenia na pracę cudzoziemców przebywających w Polsce na podstawie tzw. wiz humanitarnych i wiz z adnotacją „Poland. Business Harbour”, a także lekarzy, lekarzy dentyistów, pielęgniarzy, położne i ratowników medycznych posiadających prawo wykonywania zawodu¹⁰.

Kryzys polityczny na Białorusi, pogłębiony zapaścią gospodarczą oraz pandemią COVID-19, miał bezpośrednie przełożenie na wzrost liczby migrantów zarobkowych oraz osób ubiegających się w Polsce o ochronę międzynarodową (status uchodźcy i ochronę uzupełniającą)¹¹.

- 9 Od 1 XII 2020 r. cudzoziemcy przebywający w Polsce m.in. na podstawie tzw. wiz humanitarnych lub z adnotacją „Poland. Business Harbour” będą mogli pracować bez konieczności posiadania zezwolenia. Ustawa z dnia 28 października 2020 r. o zmianie ustawy o cudzoziemcach oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. 2020, poz. 2023: <<https://isap.sejm.govpl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20200002023>> [dostęp: 1 IV 2021].
- 10 Rozporządzenie Ministra Rozwoju, Pracy i Technologii z dnia 20 listopada 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie przypadków, w których powierzenie wykonywania pracy cudzoziemcowi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest dopuszczalne bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę, Dz.U. 2020, poz. 2081: <<https://isap.sejm.govpl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20200002081>> [dostęp: 1 IV 2021].
- 11 „Cudzoziemcowi nadaje się status uchodźcy, jeżeli na skutek uzasadnionej obawy przed prześladowaniem w kraju pochodzenia z powodu: rasy, religii, narodowości, przekonań politycznych, przynależności do określonej grupy społecznej nie może lub nie chce korzystać z ochrony tego kraju”; „Cudzoziemcowi, który nie spełnia warunków do nadania statusu uchodźcy, udziela się ochrony uzupełniającej, w przypadku gdy powrót do kraju pochodzenia może narazić go na rzeczywiste ryzyko doznania poważnej krzywdy przez: 1. orzeczenie kary śmierci lub wykonanie egzekucji, 2. tortury, niehumanitarne lub poniżające traktowanie albo karanie, 3. poważne i zindywidualizowane zagrożenie dla życia lub zdrowia wynikające z powszechnego stosowania przemocy wobec ludności cywilnej w sytuacji międzynarodowego lub wewnętrznego konfliktu zbrojnego”. Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej

Wykres 1. Liczba cudzoziemców ubiegających się o ochronę międzynarodową w Polsce w 2020 r.

Źródło: *Ochrona międzynarodowa w 2020 r.*, „Urząd do Spraw Cudzoziemców” [online], 15 I 2021 [dostęp: 1 IV 2021]: <<https://udsc.gov.pl/ochrona-miedzynarodowa-w-2020-r>>

Potwierdził to również szef Departamentu Obywatelstwa i Migracji MSW Białorusi Alaksiej Biahun, informując, że od początku września do 21 października 2020 r. z Białorusi do Polski wyjechało 10 tys. osób, a na Ukrainę – 3 tys.¹² O znacznym wzroście migracji Białorusinów do Polski informują liczne źródła¹³. Według danych Komendy Głównej

Polskiej, Dz.U. 2003, nr 128, poz. 1176 z późn. zm.: <<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20031281176/U/D20031176Lj.pdf>> [dostęp: 1 IV 2021].

12 *Begun rasskazal o belorusah, vyehevših na trudoustrojstvo v Ukrainu, Polšu i strany Baltii*, „Belta” [online], 21 X 2020 [dostęp: 1 II 2021]: <<https://www.belta.by/society/view/begun-rasskazal-o-belorusah-vyehavshih-na-trudoustrojstvo-v-ukrainu-polshu-i-strany-baltii-411979-2020>>.

13 *Wzrasta liczba Białorusinów osiedlających się w Polsce*, „Urząd do Spraw Cudzoziemców” [online], 13 IV 2021 [dostęp: 1 V 2021]: <<https://udsc.gov.pl/wzrasta-liczba-bialorusinow-osiedlajacych-sie-w-polsce>>. Zob. również: P. Kaszuwara, *ZUS policzył cudzoziemców w największych miastach Polski. 119 narodowości na Dolnym Śląsku*, „Kolorowe Ptaki” [online], 11 V 2021 [dostęp: 11 V 2021]: <<https://koloroweptaki.com/cudzoziemcy-w-polsce-zus>>; *Szefowa GovTech: rozważamy rozszerzenie Poland. Business Harbour na kolejne rynki*, „Puls Biznesu” [online], 22 IV 2021 [dostęp: 10 V 2021]: <<https://www.pb.pl/szefowa-govtech-rozwazamy-rozszerzenie-poland-business-harbour-na-kolejne-rynki-1114560>>; *Raport na temat obywateli Białorusi (wg stanu na 31 grudnia 2020 r.)*, Urząd do Spraw Cudzoziemców, 21 XII 2021: <<https://www.gov.pl/web/udsc/raport-dot-obywateli-bialorusi>> [dostęp: 1 IV 2021].

Straży Granicznej między 10 sierpnia 2020 a 1 marca 2021 r. na podstawie wiz humanitarnych¹⁴ wjechało do Polski 1252 obywatele Białorusi (zob. tabelę 1)¹⁵. Tylko w marcu 2021 r. wniosek o nadanie statusu uchodźcy złożyło w Urzędzie do Spraw Cudzoziemców prawie 130 obywateli Białorusi, czyli znacznie więcej niż w szczycie protestów po sierpniowych wyborach. Od sierpnia 2020 do marca 2021 r. napłynęło 510 wniosków. W ramach programu Poland. Business Harbour¹⁶ od początku kryzysu do końca 2020 r. w trybie preferencyjnym wizy otrzymało 1981 obywateli Białorusi, a w ciągu pierwszych dwóch miesięcy 2021 r. liczba ta wzrosła o 56 proc. W obliczu masowej emigracji Białorusinów z kraju władze w Mińsku podjęły kilka stanowczych działań mających na celu częściowe zamknięcie granicy. Obecnie z Białorusi mogą wyjeżdżać jedynie ci obywatele, którzy posiadają zaświadczenie o zawarciu w Polsce umowy o pracę, a także uczący się tu studenci i osoby udające się na leczenie. Przekraczający granicę z Polską napotykają również szereg innych trudności, m.in. weryfikację, czy nie są zaangażowani w działalność opozycyjną. Strumień emigrantów nie maleje jednak, głównie dzięki wykorzystywaniu różnych luk w przepisach. W kraju powstał także rozległy czarny rynek fikcyjnych zaświadczeń o pracy, studiach i planowanym leczeniu. Wielu imigrantów dociera też do Polski przez Rosję.

Tabela 1. Warunki wjazdu imigrantów z Białorusi na terytorium Polski w trybie preferencyjnym

Podstawa wjazdu na terytorium RP	Czas wjazdu	
	10 VIII 2020 – 31 XII 2020	1 I 2021 – 1 III 2021
Wiza humanitarna	1107	145
Wiza w ramach programu Poland. Business Harbour	1981	3091
Decyzja o przyznaniu ochrony międzynarodowej	157	119

Źródło: oprac. własne na podstawie danych Komendy Głównej Straży Granicznej, Urzędu do Spraw Cudzoziemców, Centrum Białoruskiej Solidarności oraz Polskiej Agencji Inwestycji i Handlu

- 14 Wizy humanitarne wydawane są na okres 365 dni w polskim konsulacie na Białorusi albo Ukrainie. Gwarantują prawo do pracy bez obowiązku posiadania zezwolenia i umożliwiają złożenie wniosku o udzielenie zezwolenia na pobyt czasowy.
- 15 Odpowiedź z dnia 4 III 2021 r. Komendy Głównej Straży Granicznej Biura Ochrony Informacji dot. udostępnienia informacji publicznej, w posiadaniu autorki.
- 16 Program „Poland. Business Harbour” to kompleks usług informacyjnych ułatwiający specjalistom z branży IT, *start-upom*, MŚP oraz dużym firmom relokowanie się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Białoruski kryzys polityczny spotkał się z szybką reakcją społeczną. Wciąż powstające inicjatywy obywatelskie oraz organizacje pozarządowe okazują imigrantom z Białorusi wsparcie, uzupełniając tym samym działania instytucji państwowych, a czasami nawet je zastępując. Jednym z ich głównych zadań jest wspieranie integracji Białorusinów w polskim społeczeństwie¹⁷. Należy przy tym podkreślić, że aktywne działania na tym polu podejmują zarówno polscy obywatele (w tym przedstawiciele mniejszości białoruskiej), jak i nowo przybyli imigranci. W wielu wypadkach zetknięcie się z organizacjami pozarządowymi stanowi pierwszy kontakt imigrantów z instytucjami w Polsce¹⁸.

Niniejszy artykuł ma wypełnić lukę w stanie wiedzy o współczesnej migracji z Białorusi, wskazać optymalne warunki dla skutecznej integracji Białorusinów w polskim społeczeństwie i wreszcie określić potencjał ich zaangażowania społeczno-politycznego w Polsce. Podjęto również próbę określenia roli i znaczenia działań polskich organizacji pozarządowych wobec imigrantów z Białorusi na przykładzie Wrocławia.

Metodologia

Badania, których wyniki prezentuje niniejszy artykuł, prowadzono od połowy sierpnia 2020 do połowy kwietnia 2021 r. Zasadniczym celem było uzyskanie odpowiedzi na dwa pytania: Jaką rolę w polityce integracji

17 Mikołaj Pawlak wskazuje w swoim artykule o polityce integracji na rozmaite rozumienie pojęcia integracji przez organizacje pozarządowe. Podkreśla, że legitymizująca moc integracji ma trzy źródła: charakter moralny (społeczeństwo wielokulturowe jest dobrem samym w sobie), charakter pragmatyczny (integracja jest uznana za skuteczną) oraz odniesienie do doświadczeń krajów o dłuższej tradycji migracji (integracja jest udokumentowana w aktach prawnych Unii Europejskiej). M. Pawlak, *Termin „integracja” jako narzędzie legitymizacji. Neoinstytucjonalna analiza uprawomocniania działań w polu organizacyjnym obsługi i pomocy imigrantom w Polsce*, „Studia Migracyjne – Przegląd Polonijny” 2011, R. 37, z. 2 (140), s. 79–80.

18 Zob. P. Matusz-Protasiewicz, L. Kwieciński, *Kształtowanie lokalnych polityk integracji imigrantów – działania władz Gdańska i Wrocławia*, „Problemy Polityki Społecznej. Studia i dyskusje” 2018, vol. 43 (4), s. 125–142; M. Pawlak, P. Matusz-Protasiewicz, *Organizacje pozarządowe wobec cudzoziemców w Polsce. Od pomocy doraźnej do upowszechniania europejskiej ramy polityki integracji*, Trzeci Sektor, Wrocław 2015.

imigrantów z Białorusi w Polsce odgrywają organizacje pozarządowe?¹⁹ Czy imigranci z Białorusi wykazują potencjał do społeczno-politycznego zaangażowania w działalność organizacji pozarządowych?

Główne formy aktywności wrocławskich organizacji pozarządowych na rzecz imigrantów z Białorusi oraz polityka państwa polskiego w tym zakresie wyszczególnione zostały drogą przeglądu literatury przedmiotu oraz wywiadów pogłębionych z aktywistami i przedstawicielami instytucji państwowych. Opinie Białorusinów na temat powyższych zagadnień zbadano natomiast metodą ankiet elektronicznych za pośrednictwem „Formularzy Google”. Badanie o charakterze pomiaru ilościowego zrealizowane zostało na grupie 85 osób z Wrocławia i okolic. Tak mała próba²⁰ wynika ze stosunkowo niewielkiej liczebności białoruskiej diaspory na Dolnym Śląsku. By zapewnić jej wystarczającą reprezentatywność, dokonano starannego doboru respondentów według kryteriów demograficznych, socjalnych i ekonomicznych. Ankiety składające się z czternastu pytań (zamkniętych, otwartych i półotwartych) zostały wypełnione w dniach 1–15 kwietnia 2021 r. Dane na wykresach ilustrujących odpowiedzi na pytania wielokrotnego wyboru przekraczają 100 proc. W przypadku pytań z jedną możliwą odpowiedzią minimalne odchylenia od 100 proc. wynikają natomiast z zaokrąglenia wyników.

Prezentowane w artykule rezultaty badań mogą stanowić pomoc dla organizacji pozarządowych oraz instytucji państwa dysponujących narzędziami do systemowej pracy z imigrantami. Pozwalają dostrzec w tej grupie potencjał aktywności obywatelskiej, który może posłużyć wzbogaceniu

- 19 W procesie przygotowywania niniejszego artykułu uwzględniono również metodologiczne rozważania zawarte w pracy pt. *Relations between immigration and integration policies in Europe. Challenges, opportunities and perspectives in selected EU member states*. Według jej autorów „polityka integracji definiowana jest jako działania państwa mające na celu osiągnięcie dynamicznego i dwukierunkowego procesu wzajemnej adaptacji imigrantów i społeczeństwa przyjmującego, tak aby potencjał cudzoziemców w gospodarce i społeczeństwie był optymalnie wykorzystany dla obu stron [...] polityka migracyjna może być skuteczna wówczas, kiedy polityka integracyjna jest traktowana jako nadrzędna wobec polityki imigracyjnej”. M. Duszczyk, M. Pachocka, D. Pszczółkowska, *Relations between immigration and integration policies in Europe. Challenges, opportunities and perspectives in selected EU member states*, Taylor & Francis, 2020, s. 248.
- 20 Niewielka liczba uczestników badania wynikała m.in. ze strachu przed represjami ze strony reżimu Łukaszenki. Mimo zapewnień organizatorów o całkowitej poufności wyników strach przed represjami przeważał.

społeczeństwa przyjmującego. Mogą przy tym zostać wykorzystane w pracach organizacji pozarządowych z innych miast i regionów Polski, zwłaszcza że nie prowadzono jak dotąd podobnych ankiet poza Dolnym Śląskiem. Rozszerzenie badań w tym obszarze może dać podstawę do sformułowania bardziej precyzyjnych wniosków.

Polityka integracji wobec imigrantów z Białorusi

Zdecydowana większość polskiego społeczeństwa, władze państwowe oraz liczne media wyrażają poparcie dla demokracji na Białorusi i walki tamtejszego społeczeństwa z reżimem Alaksandra Łukaszenki. Odzwierciedla to wypowiedź Marcina Przydacza, podsekretarza stanu w Ministerstwie Spraw Zagranicznych: „Istnieje zgoda na poziomie politycznym w Polsce z małymi wyjątkami, głównie jeśli chodzi o Konfederację, w sprawie tych działań, jakie teraz podejmujemy na kierunku wschodnim”²¹. Gest solidarności z Białorusią to jeden z nielicznych dziś przejawów jedności polskich elit politycznych w obszarze spraw zagranicznych. Wyniki badania opinii publicznej z 2020 r. pokazują, że wsparcie polskich władz dla ruchu niepodległościowego na Białorusi jest zgodne z oczekiwaniami społeczeństwa co do polityki zagranicznej państwa. Rządowe wsparcie obejmuje m. in.: program stypendialny im. Wincentego Konstantego Kalinowskiego, ułatwienia przy wjeździe do Polski oraz w dostępie do rynku pracy, a także wsparcie dla osób represjonowanych, pomoc niezależnym mediom i program dla organizacji pozarządowych²². Wyjątkowa jedność polskiej

21 *Pełny zapis przebiegu posiedzenia Komisji Mniejszości Narodowych i Etnicznych*, nr 16, 30 IX 2020, IX kadencja, Kancelaria Sejmu, Biuro Komisji Sejmowych: <<https://orka.sejm.gov.pl/zapisy9.nsf/0/5C6847528F0957CFC12585F900429A2A/0%24File/0061309.pdf>> [dostęp: 1 IV 2021].

22 „Przejawia się to i w odpowiedziach na pytanie o gotowość wsparcia prześladowanych Białorusinów pomimo trudnej sytuacji budżetowej – ten postulat aprobuje 62% badanych, i w chęci otwarcia kraju na migrantów z Ukrainy i Białorusi, spontanicznie motywowanej przez około jedną czwartą Polaków pobudkami altruistycznymi, czy też w aprobacie zasady, która przyświecała polskim elitom rządowym i intelektualnym po 1989 r., aby pogodzić się ze stratami terytorialnymi na Wschodzie i zwalczać rewizjonizm”. *Polacy o polityce wschodniej. Raport z badania opinii publicznej dla Centrum Polsko-Rosyjskiego Dialogu i Porozumienia*, Centrum Polsko-Rosyjskiego Dialogu i Porozumienia, Warszawa 2020: <http://cprdip.pl/assets/media/Wydawnictwa/Raporty/Polacy_o_polityce_wschodniej_wersja_PL.pdf> [dostęp: 1 IV 2021].

opinii publicznej co do kierunku polityki państwa na odcinku białoruskim pozwoliła władzom RP uaktywnić rządowy plan „Solidarni z Białorusią”²³, zakładający powszechne i aktywne działania na rzecz obozu białoruskiej demokracji. Ważnym elementem jest w nim wspieranie polskich organizacji pozarządowych (głównie organizacji pożytku publicznego), które specjalizują się w niesieniu pomocy uciekinierom z Białorusi i wspomaganie działań białoruskiej opozycji. Podstawową formą tej współpracy jest finansowanie, m.in. dotacje z MSZ oraz fundusze lokalne i europejskie.

We Wrocławiu polityka integracji imigrantów przedstawiona została w samorządowym dokumencie *Wrocławska Strategia Dialogu Międzykulturowego 2018–2022*²⁴. Ma on na celu zintegrowanie działań instytucji miejskich i organizacji pozarządowych na rzecz imigrantów oraz mniejszości narodowych. Wrocławskie Centrum Rozwoju Społecznego tworzy platformę do realizacji podstawowych założeń strategii, przyjmując partycypacyjny model działania. Wypracowanie podstawowych zasad polityki migracyjnej samorządu przypadło na okres gwałtownego wzrostu napływu obywateli Ukrainy w latach 2016–2018²⁵ i stanowi wzorzec polityki miasta w obszarze wspierania imigrantów z Białorusi z uwzględnieniem ich specyfiki²⁶.

Warto zauważyć, że imigracja z Ukrainy ma głównie charakter zarobkowy, natomiast Białorusini przyjechali do Wrocławia z powodów politycznych, a w swoim kraju często stanowili elitę intelektualną, biznesową

23 *Plan „Solidarni z Białorusią” – Polska wesprze represjonowanych*, „Serwis Rzeczypospolitej Polskiej” [online], 14 VIII 2020 [dostęp: 1 IV 2021]: <<https://www.gov.pl/web/premier/plan-solidarni-z-bialorusia--polska-wesprze-represjonowanych>>.

24 Program „Wrocławska Strategia Dialogu Międzykulturowego” wpisuje się w strategię „Wrocław 2030”, a w szczególności w działanie „Kształtujmy atmosferę tolerancji i dialogu międzykulturowego” założone w ramach misji „Miasto, które jednoczy” z priorytetu 6: „Miasto otwarte”. *Program „Wrocławska Strategia Dialogu Międzykulturowego” 2018–2022*, Wrocławskie Centrum Rozwoju Społecznego, Wrocław 2018: <https://www.wielokulturywroclawpl/wp-content/uploads/wroclawska_strategia_dialogu_miedzykulturowego.pdf> [dostęp: 15 III 2021].

25 Najważniejsze działania lokalnej polityki integracyjnej wobec imigrantów z Ukrainy to: powołanie pełnomocnika prezydenta Wrocławia ds. obywateli Ukrainy, otwarcie Konsulatu Honorowego Ukrainy we Wrocławiu, wsparcie działań Fundacji „Ukraina” z budżetów miejskiego i wojewódzkiego, założenie Instytutu Praw Migrantów oraz współorganizacja wydarzeń kulturalnych, jak VIVA Ukraina czy Wrocławska Kutia.

26 Może to być np. ustanowienie pełnomocnika ds. imigrantów z Białorusi czy rozszerzenie na nich wachlarza działań Fundacji „Ukraina”.

i kulturalną. Po protestach z sierpnia 2020 r. na skutek ostrych represji ze strony władz większość białoruskich imigrantów utraciła wiarę we własne siły i wyraża przekonanie, że walka z reżimem może trwać bardzo długo i niekoniecznie przynieść zwycięstwo. W 2021 r. obserwujemy spadek dynamiki protestów na Białorusi, wzrosła za to aktywność obywatelska na rzecz wsparcia tych demonstracji oraz pomocy dla imigrantów z Białorusi w Polsce. Warto zauważyć, że polskie organizacje pozarządowe²⁷ wychodzą w swoich działaniach poza integrację imigrantów z Białorusi, ale mają także wyraźną agendę polityczną. Stowarzyszenie Białoruski Związek Solidarności zorganizowało ponad trzysta akcji solidarnościowych po wyborach na Białorusi²⁸. Odbywają się one przede wszystkim w symbolicznym miejscu dla wrocławian – pod Pręgierzem. 13 września 2020 r. na jednym ze spotkań głos zabrał prezydent Wrocławia Jacek Sutryk, mówiąc: „Dzisiaj chcemy okazywać solidarność razem z wami, chcemy być ramię w ramię z wami w tej walce o wolną i demokratyczną Białoruś”²⁹. Wrocław kilkakrotnie uczestniczył też w ogólnoświatowej akcji Light for Belarus, podświetlając kolorami historycznej biało-czerwono-białej flagi Białorusi rozpoznawalne budowle w mieście, m.in. stadion i operę. Przychylność władz miasta, a także aktywność lokalnych organizacji społecznych i przedstawicieli białoruskiej imigracji kulturalnej (m.in. artystów, piosenkarzy i poetów) przyczyniły się do wzrostu zainteresowania akcjami solidarności wśród mieszkańców³⁰.

27 Po raz pierwszy podmioty zajmujące się imigrantami zostały wymienione w przygotowanym przez Kancelarię Senatu opracowaniu *Organizacje pozarządowe zajmujące się pomocą dla uchodźców i migrantów*. Nie odzwierciedla ono jednak działalności wszystkich organizacji i inicjatyw społecznych w tej dziedzinie, dlatego w niniejszym artykule listę tę uzupełniono o organizacje pozarządowe wspierające imigrantów z Białorusi w Polsce, skupiając się na Wrocławiu i Dolnym Śląsku. Zob. *Organizacje pozarządowe zajmujące się pomocą dla uchodźców i migrantów*, Kancelaria Senatu, Warszawa 2017 (Opracowania Tematyczne, OT-650).

28 Stan wiedzy na 1 VI 2021 r.

29 A. Tomczyńska, *Wiec poparcia dla Białorusinów we Wrocławiu*, „Polska Agencja Prasowa” [online], 13 IX 2021 [dostęp: 15 III 2021]: <<https://www.pap.pl/aktualnosci/news%02C716335%02Cwiec-poparcia-dla-bialorusinow-we-wroclawiu-galeria-zdjec.html>>.

30 W czerwcu 2021 r. w Centrum Historii „Zajezdnia” zorganizowana została wystawa pt. „Wrocław solidarny z Białorusią”. Można było na niej obejrzyć twórczość białoruskich artystów prezentowaną podczas akcji solidarnościowych we Wrocławiu.

Na podstawie wywiadów pogłębionych z liderami polskich organizacji pozarządowych można sformułować tezę, że odgrywają one ważną rolę we wspieraniu imigrantów z Białorusi. Na potrzeby niniejszych badań sporządzona została lista podmiotów zajmujących się zagadnieniami związanymi z obecnością tej grupy w Polsce (tabela 2). Co najmniej 24 działają na terenie całego kraju, a przynajmniej 11 z nich ma swoją siedzibę lub oddział we Wrocławiu lub na Dolnym Śląsku.

Tabela 2. Organizacje pozarządowe zajmujące się zagadnieniami związanymi z obecnością w Polsce imigrantów z Białorusi

Typ i zasięg	Nazwa
Organizacje pozarządowe o zasięgu krajowym	<ul style="list-style-type: none"> • Białoruski Dom w Łodzi • Białoruski Młodzieżowy Hub • Centrum Edukacji Obywatelskiej Polska – Białoruś • Dom Białoruski • Dom Ukraiński • Fundacja Batorego • Fundacja „Białoruś 2020” • Fundacja „Centrum Badań Migracyjnych” • Fundacja „Centrum Białoruskiej Solidarności” • Fundacja „Epaństwo” • Fundacja „Humandoc” • Fundacja „Inicjatywa Wolna Białoruś” • Fundacja „Instytut na rzecz Państwa Prawa” • Fundacja „Młoda Białoruś” • Fundacja Promocji Mediacji i Edukacji Prawnej „Lex Nostra” • Fundacja „Zachód – Wschód” • Helsińska Fundacja Praw Człowieka • Informacyjne Biuro „Białoruś w Fokusie” • Linking Media • Okno na Wschód • Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności • Stowarzyszenie „Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć” • Stowarzyszenie „Centrum Wsparcia Imigrantów i Imigrantek” • Stowarzyszenie Interwencji Prawnej
Organizacje pozarządowe zarejestrowane na terenie Wrocławia i Dolnego Śląska	<ul style="list-style-type: none"> • ADRA Polska • Amnesty International Wrocław • Fundacja „Pomoc i Integracja” • Fundacja „Ukraina” • Fundacja „West Bridge” • Fundacja „Za Wolność Waszą i Naszą” • Instytut Praw Migrantów • Kolegium Europy Wschodniej im. Jana Nowaka-Jeziorańskiego we Wrocławiu • Stowarzyszenie „Białoruski Związek Solidarności” • Stowarzyszenie na rzecz Integracji Społeczeństwa Wielokulturowego „Nomada” • Wrocławskie Centrum Integracji (wcześniej: Centrum Integracji Społecznej Wrocław)
Punkty informacyjne Wrocławia i Dolnego Śląska	<ul style="list-style-type: none"> • Agencja Rozwoju Aglomeracji Wrocławskiej • Biuro Wsparcia Obywateli Państw Trzecich • Punkt Informacji Gospodarczej przy Biurze Rozwoju Gospodarczego • Przejście Dialogu • Wromigrant (punkty informacji i aktywności migrantów i migrantek)

Źródło: oprac. własne

Organizacje pozarządowe z Wrocławia i Dolnego Śląska uzupełniają działania punktów miejskich, tworząc razem z nimi koalicję na rzecz integracji Białorusinów w polskim społeczeństwie. Imigranci otrzymują od nich szczegółowe informacje na temat formalnej legalizacji pobytu w kraju, pracy, opieki medycznej, systemu edukacji, oferty nauki języka polskiego czy historii i kultury Wrocławia i Polski (przeważnie w języku rosyjskim, rzadziej białoruskim)³¹.

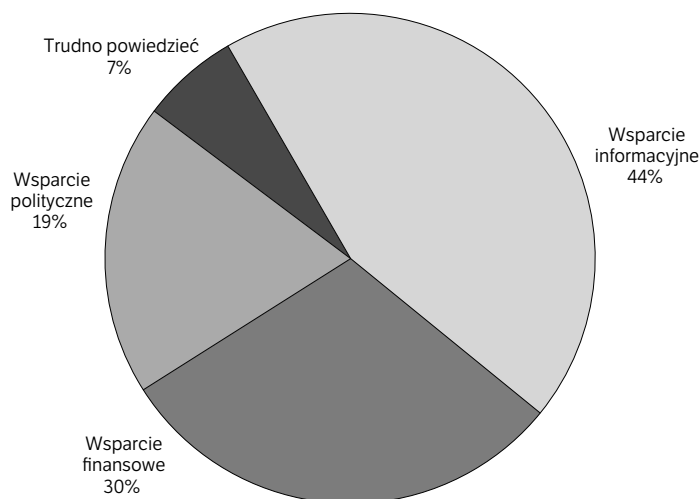
Analiza wyników badań ankietowych

Zanim przejdziemy do omówienia wyników badań ankietowych, należy zastrzec, że nie dają one całościowego obrazu procesu integracji Białorusinów w polskim społeczeństwie i pokazują jedynie niektóre istotne aspekty tego zjawiska, przeważnie dotyczące działalności organizacji pozarządowych. Rzeczowe i bezstronne przedstawienie rezultatów badania wymaga też kilku ważnych wyjaśnień³². Warto przypomnieć, że mniejszość białoruska istnieje w Polsce od zawsze. W okresie PRL-u zachodził proces jej powolnej marginalizacji połączony z przyspieszoną asymilacją. Obecny kryzys społeczno-polityczny na Białorusi zahamował te procesy albo je spowolnił.

- 31 Z inicjatywy mniejszości białoruskiej we Wrocławiu i dzięki dofinansowaniu gminy Wrocław oraz Fundacji Międzynarodowej Solidarności „Polska Pomoc” powstał projekt pn. Infopunkt „Białorusini Wrocławia”. Skierowany jest on do białoruskich imigrantów oraz obywateli Białorusi, którzy planują przeprowadzkę do Polski w najbliższej przyszłości. Od marca 2021 r. zorganizowano w jego ramach m.in. 25 spotkań informacyjnych (zgrupowały 605 uczestników), 6 grup nauczania języka polskiego (65), 22 spotkania grup wsparcia psychologicznego (134) oraz 12 wycieczek po Wrocławiu z przewodnikiem (98). Dane pozyskane przez autorkę w wywiadach z aktywistami organizacji pozarządowych.
- 32 Informują o tym w wywiadach aktywiści takich organizacji pozarządowych jak fundacje Białoruski Dom, Za Wolność Waszą i Naszą, Białoruski Młodzieżowy Hub i in. Stanisława Glinnik, jedna z organizatorek akcji solidarnościowych w Warszawie, powiedziała, że „w porównaniu do uczestników wydarzeń, które organizowane były przez Fundację »Białoruski Dom« [w Warszawie] w 2019 r., a nawet 6 VI 2020 r., maksymalna liczba osób wynosiła wcześniej 300. Sytuacja zmieniła się kardynalnie po zatrzymaniu kandydatów na prezydenta Siarhieja Cichanouskiego i Wiktora Babaryki. Jak odnotowali organizatorzy, 21 VI 2020 r. na akcję solidarnościową pod ambasadą Białorusi przyszło ponad 1,5 tys. osób, a tydzień później na marsz solidarnościowy w centrum Warszawy – ponad 3 tys. osób”. Wywiad pogłębiony autorki ze Stanisławą Glinnik, Oborniki Śląskie, 29 IV 2021.

Można nawet zaryzykować stwierdzenie, że rewolucja godności zjednoczyła nowych imigrantów z białoruską mniejszością w Polsce. Ujawnia się fenomen aktywizacji białoruskiej mniejszości narodowej w Polsce na tle wzrostu aktywności społeczno-politycznej na Białorusi.

Podstawowym przedmiotem badania była wiedza imigrantów na temat informacyjnego, finansowego i politycznego wsparcia oferowanego Białorusinom w Polsce przez organizacje pozarządowe. Wyniki pokazują, że najważniejsze jest dla nich wsparcie informacyjne, m.in. na temat warunków życia i perspektyw integracji w Polsce, ponieważ ich wiedza w tym zakresie jest znikoma (zob. wykres 2). Przyczyną takiej sytuacji jest charakter emigracji Białorusinów. Wyjechali oni bowiem z kraju nie w wyniku gruntownych przemyśleń i kilkuletniego przygotowania, ale szybko, w związku z groźbą bycia ofiarą aresztowania lub innych represji politycznych. Była to więc *de facto* ucieczka, nie emigracja.

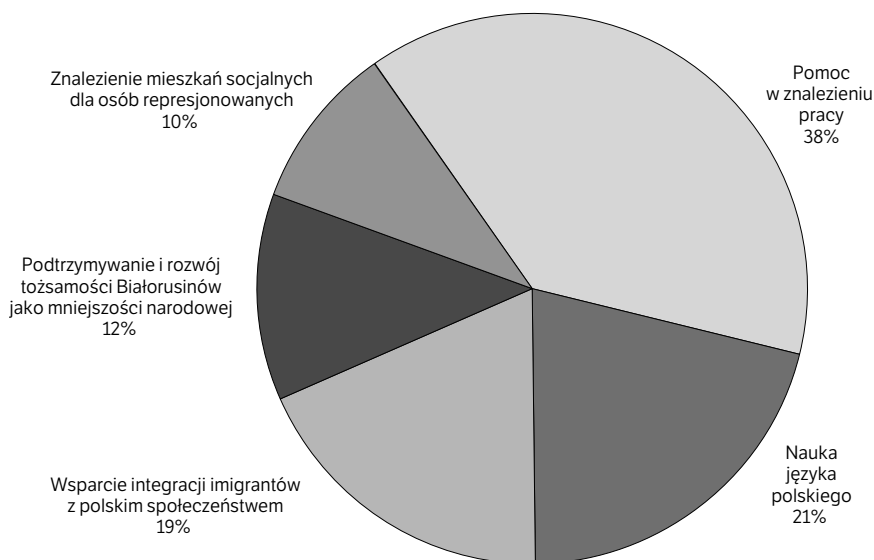

Wykres 2. Formy działalności polskich organizacji pozarządowych, z którymi spotykali się imigranci z Białorusi

Źródło: oprac. własne

Wysoki odsetek osób ubiegających się o wsparcie informacyjne może świadczyć o zamiarach stałej integracji z polskim społeczeństwem na zasadach równouprawnienia, m.in. w zakresie dostępu do pracy i edukacji oraz znajomości prawa, kultury i języka. Potwierdzają to odpowiedzi na pytanie: „Jakiej pomocy od polskich organizacji pozarządowych oczekujesz?”.

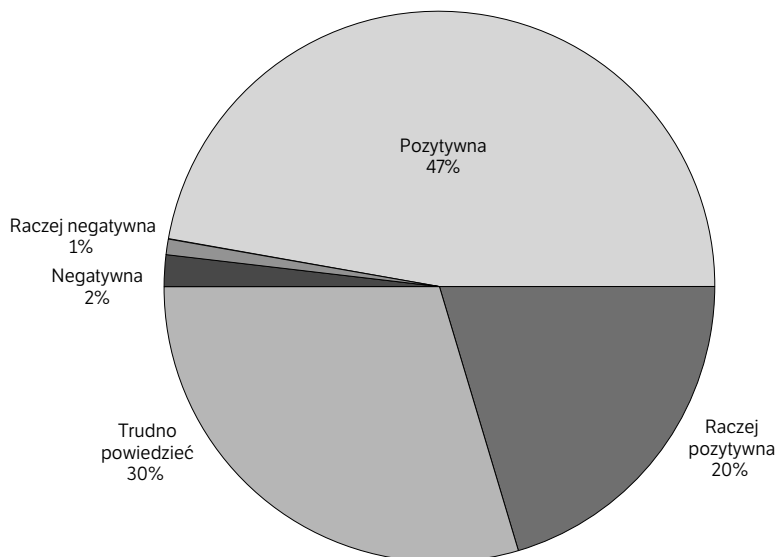
Jedynie 10 proc. wskazało wsparcie w znalezieniu mieszkania socjalnego, co niezbyt świadczy o dużej samodzielności imigrantów (zob. wykres 3). Mimo aktywnego zaangażowania w walkę z reżimem Łukaszenki, pierwszorzędne znaczenie mają dla nich kwestie dotyczące integracji z polskim społeczeństwem. Niewielkiemu procentowi respondentów zależy na podtrzymywaniu białoruskiej tożsamości narodowej. O wiele ważniejszymi sprawami na ten moment są dla nich nauka języka polskiego i wsparcie w znalezieniu pracy.

Wykres 3. Oczekiwania białoruskich imigrantów wobec polskich organizacji pozarządowych

Źródło: oprac. własne

Ocena jakości działań polskich organizacji pozarządowych na rzecz Białorusinów (wykres 4) świadczy przede wszystkim o braku doświadczenia imigrantów we współpracy z tego typu podmiotami we własnym kraju. Spory odsetek respondentów bez sprecyzowanego zdania na ten temat można tłumaczyć m.in. tym, że na Białorusi każda działalność pozarządowa kojarzona jest ze środowiskami opozycyjnymi, a w państwowych mediach przedstawiana bywa jako wywrotowa. W Polsce natomiast organizacje pozarządowe stanowią integralną część modelu społeczeństwa demokratycznego i przeważnie finansowane są ze środków publicznych. Większość ankietowanych ocenia je pozytywnie i uważa, że sytuacja nie wymaga pilnych działań.

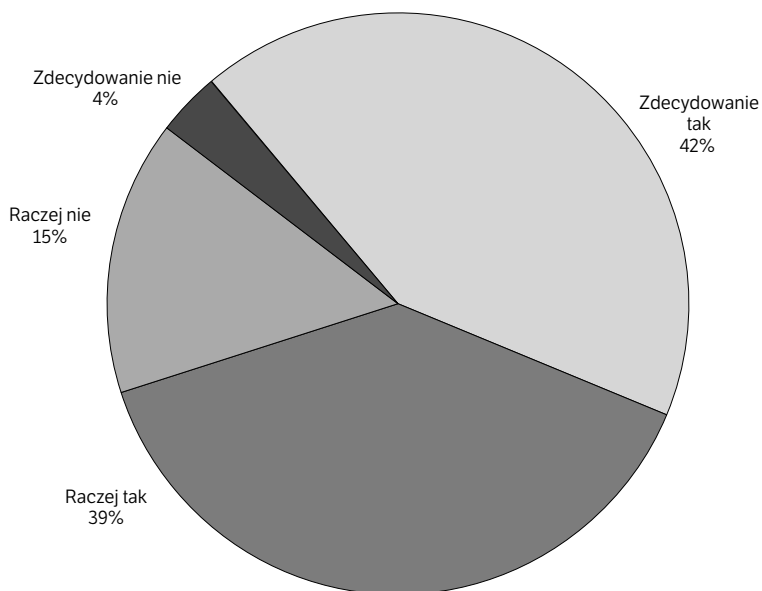

Wykres 4. Ocena jakości działań polskich organizacji pozarządowych na rzecz Białorusinów

Źródło: oprac. własne

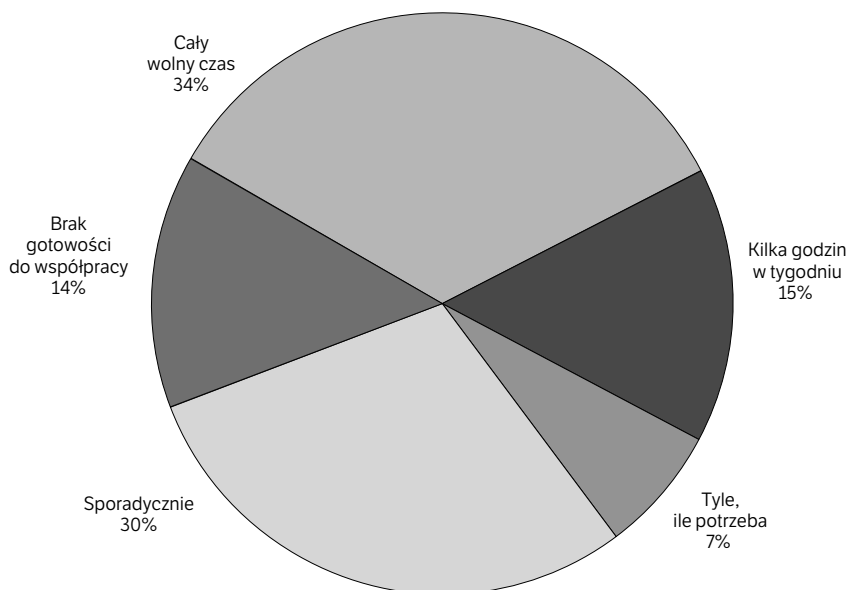
Pozytywna ocena jakości działań polskich organizacji pozarządowych skutkuje gotowością respondentów do społeczno-politycznego angażowania się w inicjowane przez nie projekty, w tym akcje solidarności z protestami na Białorusi (wykres 5). Imigrantów z tego kraju charakteryzuje pewna specyfika, którą wyraźnie odzwierciedlają wyniki ankietowania. Przeważająca część z nich rozpatruje swój wyjazd, jako ważny krok na drodze walki o demokrację w ojczyźnie. Dlatego właśnie udział w akcjach solidarności z białoruską opozycją stanowi dla nich logiczną kontynuację walki z reżimem Łukaszenki. Po wydarzeniach z 9 sierpnia 2020 r., w odpowiedzi na bezprecedensowy wybuch niezadowolenia społecznego na Białorusi, we Wrocławiu oraz wszystkich największych miastach Polski organizowano akcje wsparcia. Dla Białorusinów mieszkających w Polsce była to unikatowa możliwość swobodnego manifestowania przeciwko władzom w Mińsku, na co wciąż nie mają szans we własnym kraju.

Respondentów poproszono także o wskazanie, ile czasu mogą poświęcić na współpracę z polskimi organizacjami pozarządowymi. Z wyników ankietowania (wykres 6) można wnioskować, że w obliczu przedłużającego się kryzysu społeczno-politycznego w ojczyźnie imigranci z Białorusi biorą pod uwagę taką aktywność i chcą wspierać prodemokratyczne protesty

Wykres 5. Gotowość imigrantów z Białorusi do zaangażowania się w działalność organizacji pozarządowych

Źródło: oprac. własne

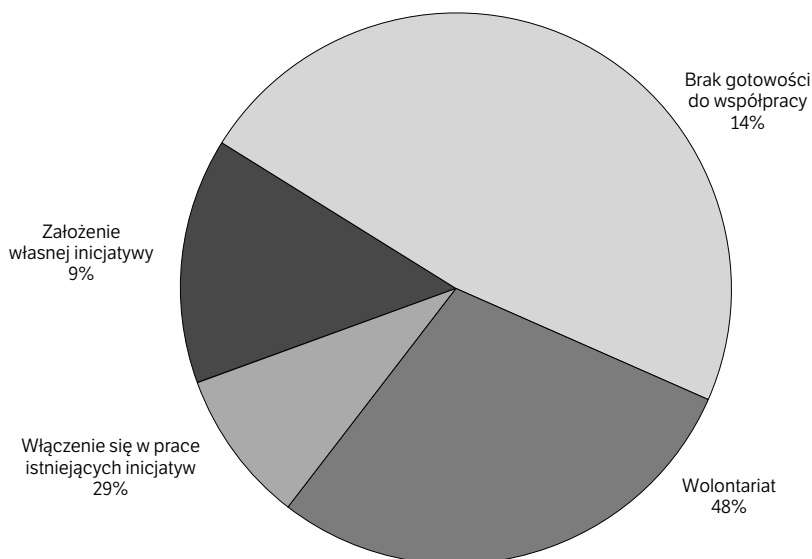

Wykres 6. Czas, jaki imigranci gotowi są poświęcić na współpracę z organizacjami pozarządowymi

Źródło: oprac. własne

z terytorium Polski, korzystając ze pomocy organizacji pozarządowych. Jest to dla nich logiczna kontynuacja dotychczasowej walki, ale priorytetami wciąż pozostają integracja z polskim społeczeństwem, znalezienie pracy i mieszkania oraz inne sprawy życia codziennego w nowym otoczeniu.

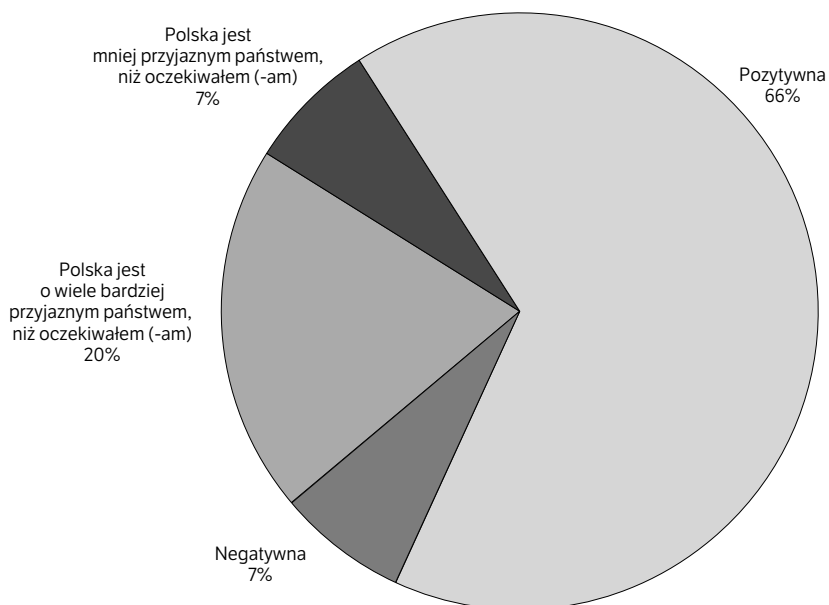
Odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób respondenci mogą wesprzeć polskie organizacje pozarządowe (wykres 7), świadczą, że większość z nich gotowa jest na współpracę wolontariacką. Taka forma pozwala bowiem imigrantom utrzymywać aktywność społeczno-polityczną, a jednocześnie komunikować się między sobą i rozwiązywać problemy życia codziennego w Polsce. Brak zainteresowania aktywnością społeczną wyraża mniejszość ankietowanych. Prawdopodobnie jest to grupa imigrantów zarobkowych, którzy zdecydowali się na wyjazd z Białorusi w obliczu kryzysu społeczno-politycznego.

Wykres 7. Formy współpracy ankietowanych z organizacjami pozarządowymi na rzecz wspierania imigrantów z Białorusi

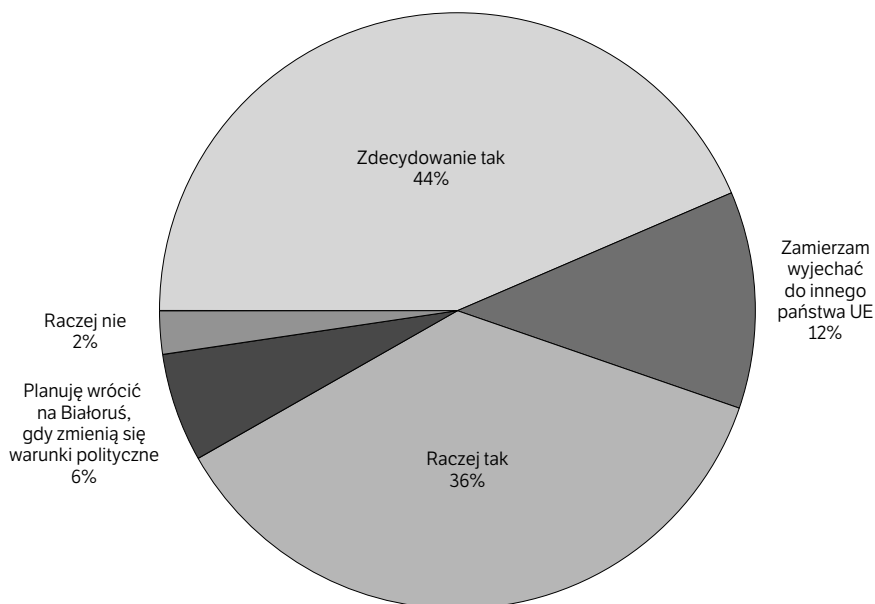
Źródło: oprac. własne

Zdecydowana większość uczestników badania pozytywnie ocenia warunki życia w Polsce. Znają ten kraj i uważają go za przyjazny pod względem kulturowym, językowym i świadomościowym (dziedzictwem polskiej i białoruskiej historii jest wieloetniczne, pluralistyczne i tolerancyjne społeczeństwo). Dotyczy to przede wszystkim imigrantów z zachodnich ziem Białorusi, które

Wykres 8. Opinia imigrantów z Białorusi o warunkach życia w Polsce

Źródło: oprac. własne

Wykres 9. Stosunek imigrantów z Białorusi wobec perspektywy osiedlenia się w Polsce na stałe

Źródło: oprac. własne

przed drugą wojną światową wchodziły w skład II Rzeczypospolitej. Istotny wpływ na pozytywną ocenę Polski przez imigrantów ze Wschodu ma również jej stosunek do obecnego kryzysu społeczno-politycznego na Białorusi i bezwarunkowe poparcie dla tamtejszego ruchu prodemokratycznego. Nie bez znaczenia jest oczywiście sytuacja ekonomiczna w Polsce i trwająca odbudowa gospodarki po pierwszych falach pandemii COVID-19, ale najważniejszym czynnikiem pozytywnego postrzegania Polski przez imigrantów jest prawdopodobnie panująca w kraju atmosfera solidarności z walką sąsiedniego narodu. Polacy, którzy sami stosunkowo niedawno wyzwolili się spod komunizmu, cenią bowiem i rozumieją dzisiejsze dążenia Białorusinów.

Zdecydowana większość, bo aż 81 proc. respondentów przyznaje, że celem ich przyjazdu może być osiedlenie się w Polsce, 12 proc. zamierza wyjechać do innych krajów Unii Europejskiej, a tylko 6 proc. planuje powrót na Białoruś. Wyniki badań świadczą, że imigranci nie widzą dla siebie perspektyw w ojczyźnie i nie wierzą w zmiany, które mogłyby ich skłonić do powrotu. Wieloletnie doświadczenia z reżimem wywołują u nich poczucie bezradności, a do osiedlenia na stałe w Polsce zachęcają ich przyjazny stosunek większości Polaków oraz szerokie perspektywy zrobienia kariery zawodowej.

Wnioski

Sytuacja polityczna na Białorusi i stosunki polsko-białoruskie są obecnie wyjątkowo niestabilne. Reżim Alaksandra Łukaszenki stosuje coraz ostrzejsze represje wobec własnych obywateli i ma w tym poparcie Rosji, która powoli, ale konsekwentnie podporządkowuje sobie Białoruś. Świat zachodni, w tym Polska, podejmuje natomiast działania na rzecz wsparcia białoruskiej demokracji. Przeprowadzone badania pokazują, że jako kraj schronienia imigranci z Białorusi wybierają Polskę, co wynika z bliskości kulturowej i językowej oraz kwestii sentymentalnych. Przeprowadzone badania pozwalają poznać jedynie niektóre aspekty życia białoruskich imigrantów nad Wisłą, ale można na ich podstawie wyciągnąć kilka istotnych wniosków na temat panujących wśród nich nastrojów oraz ich dalszych planów życiowych:

1. Organizacje pozarządowe odgrywają istotną rolę w integracji Białorusinów w polskim społeczeństwie, a ich najważniejsze działania to ochrona praw i wolności uchodźców, udzielanie wsparcia informacyjnego, organizacja projektów solidarnościowych i in.

2. Wiedza o działalności organizacji pozarządowych jest w białoruskim środowisku niewielka, ale rośnie w miarę intensyfikacji ich aktywności na rzecz skutecznej integracji Białorusinów w polskim społeczeństwie.

3. Tylko mała część imigrantów z Białorusi traktuje swój pobyt w Polsce jako czasowy i planuje powrót do ojczyzny po zmianie sytuacji politycznej. Świadczy to niezbitcie o braku wiary w możliwość szybkiego zwycięstwa demokracji w ich kraju.

4. Priorytetem w działaniach organizacji pozarządowych na rzecz imigrantów z Białorusi pozostają problemy życia codziennego: opanowanie języka, znalezienie mieszkania, zatrudnienie zgodnie z posiadanymi kwalifikacjami (dotyczy to 95 proc. respondentów).

5. Mimo wygaśnięcia protestów na Białorusi wielu imigrantów aktywnie manifestuje swoje poglądy polityczne i postawę obywatelską w Polsce.

Na terenie Rzeczypospolitej przebywa obecnie ok. 90–120 tys. obywateli Białorusi, w większości zmuszonych do opuszczenia swojego kraju przez bezprecedensowe represje reżimu Alaksandra Łukaszenki. Wyniki przeprowadzonych badań świadczą, że przyszłość tej grupy zależy od sytuacji w ojczyźnie oraz perspektyw integracji w Polsce. Otwiera to możliwości dla aktywności polskich organizacji pozarządowych oraz administracji państwowej, która poprzez umiejętne i przemyślane działania może i powinna zintensyfikować swoje zaangażowanie w programy integracyjne dla cudzoziemców, a w szczególności zwiększyć przeznaczane na ten cel środki finansowe³³.

Jak długa i kosztowna może być walka o demokrację na Białorusi i na jak bardzo drastyczne posunięcia może się decydować reżim Łukaszenki, świadczy kryzys na granicy polsko-białoruskiej, w którym narzędziami

33 Więcej zob.: I. Józwiak, M. Sánchez-Domínguez, D. Sorando, *Mainstreaming by accident in the new-migration countries. The role of NGOs in Spain and Poland*, [w:] *Mainstreaming integration governance. New trends in migrant integration policies in Europe*, Palgrave Macmillan, Cham 2018, s. 47–70; A. Grzymała-Kazłowska, A. Weinar, *The Polish approach to integration*, „Canadian Diversity” 2006, vol. 5, No. 1, s. 71–75, M. Koss-Goryszewska, M. Pawlak, *Integration of migrants in Poland. Contradictions and imaginations*, [rozdział w:] *Phantom menace. The politics and policies of migration in Central Europe*, ed. J. Kucharczyk, G. Meseżnikow, Institute for Public Affairs, Heinrich-Böll-Stiftung, Bratislava 2018: <https://cz.boell.org/sites/default/files/phantom_menace_the_politics_and_policies_of_migration_in_central_europe.pdf> [dostęp: 1 v 2021].

walki politycznej stali się migranci z Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej. Dlatego właśnie tak ważne jest stworzenie w Polsce skutecznej polityki integracyjnej wobec osób przyjeżdżających z Białorusi i przyznanie w niej ważnej roli organizacjom pozarządowym.

Bibliografia

- Astapenia R., *Belarusians' views on the political crisis. Results of a public opinion poll conducted between 20 and 30 April 2021*, Chatham House, The Royal Institute of International Affairs, [2021].
- Begun rasskazał o belorusah, vyehavših na trudoustrojstvo v Ukrainu, Polšu i strany Baltii, „Belta” [online], 21 X 2020 [dostęp: 1 II 2021]: <<https://www.belta.by/society/view/begun-rasskazał-o-belorusah-vyehavših-na-trudoustrojstvo-v-ukrainu-polshu-i-strany-baltii-411979-2020>>.
- Belarus: „You are not human beings”. State-sponsored impunity and unprecedented police violence against peaceful protesters, Amnesty International, January 2021: <<https://www.amnesty.org/en/documents/eur49/3567/2021/en/>> [dostęp: 27 IX 2021].
- Białorusini o Polsce, Rosji i sobie, red. A. Eberhardt, W. Konończuk, Ośrodek Studiów Wschodnich, [Warszawa] 29 I 2021 (Komentarze OSW, 373): <https://www.osw.waw.pl/sites/default/files/komentarze_373_o.pdf> [dostęp: 15 V 2021].
- Demidova O., *V Minske prošla samaâ massovaâ akciâ protesta v istorii Belarusi*, „Deutsche Welle” [online], 16 VIII 2020 [dostęp: 16 VIII 2020]: <<https://www.dw.com/ru/v-minske-proshla-samaja-massovaja-akcija-protesta-v-istorii-belarusi/a-54589702>>.
- Duszczuk M., Pachocka M., Pszczółkowska D., *Relations between immigration and integration policies in Europe. Challenges, opportunities and perspectives in selected EU member states*, Taylor & Francis, 2020.
- Grzymała-Kazłowska A., Weiner A., *The Polish approach to integration*, „Canadian Diversity” 2006, vol. 5, No. 1.
- Itogovyy otčet o vyborah prezidenta Respubliki Belarus' po dannym platform „Golos”, „Zubr” i soobšestva „Čestnye lûdi”, Platforma „Golos”, Zubr, Čestnye lûdi, 20 VIII 2020: <https://novychas.by/pdf/voice_report.pdf> [dostęp: 12 V 2021].
- Jóźwiak I., Sánchez-Domínguez M., Sorando D., *Mainstreaming by accident in the new-migration countries. The role of NGOs in Spain and Poland*, [w:] *Mainstreaming integration governance. New trends in migrant integration policies in Europe*, Palgrave Macmillan, Cham 2018.
- Kaszuwara P., *ZUS policzył cudzoziemców w największych miastach Polski. 119 narodowości na Dolnym Śląsku*, „Kolorowe Ptaki” [online], 11 V 2021 [dostęp: 11 V 2021]: <<https://koloroweptaki.com/cudzoziemcy-w-polsce-zus>>.
- Koss-Goryszewska M., Pawlak M., *Integration of migrants in Poland. Contradictions and imaginations*, [rozdział w:] *Phantom menace. The politics and policies*

- of migration in Central Europe*, ed. J. Kucharczyk, G. Mesežnikov, Institute for Public Affairs, Heinrich-Böll-Stiftung, Bratislava 2018: <https://cz.boell.org/sites/default/files/phantom_menace_the_politics_and_policies_of_migration_in_central_europe.pdf> [dostęp: 1 V 2021].
- Mainstreaming integration governance. New trends in migrant integration policies in Europe*, Palgrave Macmillan, Cham 2018.
- Matusz-Protasiewicz P., Kwieciński L., *Kształtowanie lokalnych polityk integracji imigrantów – działania władz Gdańska i Wrocławia*, „Problemy Polityki Społecznej. Studia i dyskusje” 2018, vol. 43 (4), s. 125–142.
- Migracje, „Eurostat Statistics Explained” [online, dostęp: 15 VI 2021]: <<https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Migration/pl>>.
- Ochrona międzynarodowa w 2020 r., „Urząd do Spraw Cudzoziemców” [online], 15 I 2021 [dostęp: 1 IV 2021]: <<https://udsc.gov.pl/ochrona-miedzynarodowa-w-2020-r>>.
- Organizacje pozarządowe zajmujące się pomocą dla uchodźców i migrantów*, Kancelaria Senatu, Warszawa 2017 (Opracowania Tematyczne, OT-650).
- Pawlak M., *Termin „integracja” jako narzędzie legitymizacji. Neoinstytucjonalna analiza uprawomocniania działań w polu organizacyjnym obsługi i pomocy imigrantom w Polsce*, „Studia Migracyjne – Przegląd Polonijny” 2011, R. 37, z. 2 (140).
- Pawlak M., Matusz-Protasiewicz P., *Organizacje pozarządowe wobec cudzoziemców w Polsce. Od pomocy doraźnej do upowszechniania europejskiej ramy polityki integracji*, Trzeci Sektor, Wrocław 2015.
- Pełny zapis przebiegu posiedzenia Komisji Mniejszości Narodowych i Etnicznych*, nr 16, 30 IX 2020, IX kadencja, Kancelaria Sejmu, Biuro Komisji Sejmowych: <<https://orka.sejm.gov.pl/zapisy9.nsf/0/5C6847528F0957CFC12585F900429A2A/%24File/0061309.pdf>> [dostęp: 1 IV 2021].
- Phantom menace. The politics and policies of migration in Central Europe*, ed. J. Kucharczyk, G. Mesežnikov, Institute for Public Affairs, Heinrich-Böll-Stiftung, Bratislava 2018: <https://cz.boell.org/sites/default/files/phantom_menace_the_politics_and_policies_of_migration_in_central_europe.pdf> [dostęp: 1 V 2021].
- Plan „Solidarni z Białorusią” – Polska wesprze represjonowanych*, „Serwis Rzeczypospolitej Polskiej” [online], 14 VIII 2020 [dostęp: 1 IV 2021]: <<https://www.gov.pl/web/premier/plan-solidarni-z-bialorusia--polska-wesprze-represjonowanych>>.
- Polacy o polityce wschodniej. Raport z badania opinii publicznej dla Centrum Polsko-Rosyjskiego Dialogu i Porozumienia*, Centrum Polsko-Rosyjskiego Dialogu i Porozumienia, Warszawa 2020: <http://cprdip.pl/assets/media/Wydawnictwa/Raporty/Polacy_o_polityce_wschodniej_wersja_PL.pdf> [dostęp: 1 IV 2021].
- Polityka migracyjna Polski – stan obecny i postulowane działania*, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Warszawa 2012.
- Priorytety społeczno-gospodarcze polityki migracyjnej*, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, Warszawa 23 III 2018.
- Program „Wrocławskie Centrum Dialogu Międzykulturowego” 2018–2022*, Wrocławskie Centrum Rozwoju Społecznego, Wrocław 2018: <<https://www.wielokultury>

- wroclaw.pl/wp-content/uploads/wroclawska_strategia_dialogu_miedzykulturowego.pdf> [dostęp: 15 III 2021].
- Projekt uchwały Rady Ministrów w sprawie przyjęcia dokumentu „Polityka migracyjna Polski – kierunki działań 2021–2022” (ID179)*, „Serwis Rzeczypospolitej Polskiej” [online, dostęp: 10 IX 2021]: <<https://www.gov.pl/web/mswia/projekt-uchwaly-rady-ministrow-w-sprawie-przyjecia-dokumentu-polityka-migracyjna-polski-kierunki-dzialan-2021-2022-id179>>.
- Raport na temat obywateli Białorusi (wg stanu na 31 grudnia 2020 r.)*, Urząd do Spraw Cudzoziemców, 21 XII 2021: <<https://www.gov.pl/web/udsc/raport-dot-obywateli-bialorusi>> [dostęp: 1 IV 2021].
- Rozporządzenie Ministra Rozwoju, Pracy i Technologii z dnia 20 listopada 2020 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie przypadków, w których powierzenie wykonywania pracy cudzoziemcowi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest dopuszczalne bez konieczności uzyskania zezwolenia na pracę*, Dz.U. 2020, poz. 2081: <<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20200002081>> [dostęp: 1 IV 2021].
- Situaciá s pravami čeloveka v Belarusi v 2020 godu. Analitičeskij obzor*, Pravozašitnyj centr „Vesna”, 2020: <https://www.epde.org/ru/news/details/situacija-s-pravami-cheloveka-v-belarusi-v-2020-godu.html?file=files/EPDE/RESSOURCES/2021/Belarus/Viasna%20Human%20Rights%20review_2020_ru.pdf> [dostęp: 27 IX 2021].
- Szefowa GovTech: rozważamy rozszerzenie Poland. Business Harbour na kolejne rynki*, „Puls Biznesu” [online], 22 IV 2021 [dostęp: 10 V 2021]: <<https://www.pb.pl/szefowa-govtech-rozwarzamy-rozszerzenie-poland-business-harbour-na-kolejne-rynki-1114560>>.
- Tomczyńska A., *Wiec poparcia dla Białorusinów we Wrocławiu*, „Polska Agencja Prasowa” [online], 13 IX 2021 [dostęp: 15 III 2021]: <<https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C716335%2Cwiec-poparcia-dla-bialorusinow-we-wroclawiu-galeria-zdjec.html>>.
- Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej*, Dz.U. 2003, nr 128, poz. 1176 z późn. zm.: <<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20031281176/U/D20031176Lj.pdf>> [dostęp: 1 IV 2021].
- Ustawa z dnia 28 października 2020 r. o zmianie ustawy o cudzoziemcach oraz niektórych innych ustaw*, Dz.U. 2020, poz. 2023: <<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20200002023>> [dostęp: 1 IV 2021].
- Wzrasta liczba Białorusinów osiedlających się w Polsce*, „Urząd do Spraw Cudzoziemców” [online], 13 IV 2021 [dostęp: 1 V 2021]: <<https://udsc.gov.pl/wzrasta-liczba-bialorusinow-osiedlajacych-sie-w-polsce>>.